

PRZEDMOWA

Teoria i praktyka egzaminowania nie zawsze się ze sobą zgadzają. Główne tego przyczyny i przejawy są według mnie następujące:

1. Teoretycy najchętniej tworzą modele egzaminu oparte wyłącznie na pomiarze dydaktycznym, niewrażliwe na biografie uczniów i nauczycieli oraz na kontekst społeczny pracy szkoły, przydatne głównie dla uczniów nie napotykających trudności i dla szkół pracujących w optymalnych warunkach,

2. Praktycy operują bogatszym rejestrem danych o uczniu i szkole niż teoretycy, nie dopuszczają wszakże myśli o błędzie pomiaru, nieomylność swoich ocen uważają za fundament edukacji, a poddawanie tych ocen w wątpliwość — za nieporozumienie, słabą znajomość szkoły lub lekkomyślność.

Jak pokazuje doświadczenie, komisje egzaminacyjne mogą wiązać praktykę z teorią egzaminowania na dwa nierównocenne sposoby:

1) stosując jedynie maksymalnie zobiektywizowane procedury i budując autorytet komisji na wyłączności posiadanych uprawnień (wersja autorytarna),

2) rozwijając jak najszerzej program diagnostyczny osiągnięć ucznia i jego szkoły, poddając swe procedury bieżącej ewaluacji oraz upowszechniając wiedzę o względności wyników stosowanego pomiaru osiągnięć uczniów (wersja progresywna).

Krakowska konferencja jest przygotowywana w duchu tego drugiego, trudniejszego rozwiązania. Jej organizatorzy dołożyli starań, by większość referatów była opublikowana przed ich wygłoszeniem, co umożliwi plenarny tok wielowątkowych obrad, ich uczestnicy bowiem mogą zapoznać się z wybranymi tematami w przeddzień, a krótkie prelekcje będą obejmować jedynie syntezę treści opracowań.

Część pierwsza niniejszego tomu, *Podstawy teoretyczne*, poświęcona jest elementom teorii egzaminu, które mogą okazać się przydatne w badaniach nad ich przebiegiem. Trzeba porzucić złudzenia, sięgnąć po właściwe pojęcia, nastawić się nie tyle na rychłe rozstrzygnięcia, ile na optymalizację działań. Kolejne referaty budują charakterystykę egzaminu zewnętrznego jako niezbędnego składnika uzupełniającego systemu oceniania szkolnego współczesnej edukacji.

Obszerna część druga podejmuje problem kluczowy, jakim jest *Komunikowanie wyników egzaminów*. Wspólnym wątkiem większości referatów jest kształcenie nauczy-

cieli w trudnym kunszcie komentowania oceny osiągnięć uczniów. Postęp w tym zakresie może mieć nie mniejsze znaczenie niż rozwój metod sprawnego egzaminowania.

Ewaluacja w edukacji jest tematem części trzeciej. Zależność ewaluacji i egzaminowania jest wzajemna, bo ewaluacja tworzy ramę, a egzaminowanie tworzy dźwignię sprzężenia zwrotnego w procesie edukacji. Ewaluacja pozbawiona porządnego sprawdzenia wyników kształcenia byłaby powierzchowna, ograniczona do sprawdzenia wyników, byłaby ślepa, zagrożona zjawiskiem „lig szkolnych”, nękających nie od dzisiaj edukację brytyjską.

Część czwarta, *Organizacja egzaminu*, to forum Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, merytorycznego organizatora konferencji. Poznajemy stosowane tam procedury, w tym zwłaszcza „moderowanie oceniania prac uczniów”, wypróbowane w toku przygotowań do nowych egzaminów. To otwarcie się ośrodka egzaminacyjnego na dyskusję jest dobrym wzorem dla pomysłodawców przyszłych podobnych konferencji.

Warsztat analityczny egzaminu, będący tematem części piątej, zawiera różnorodny, po części zmatematyzowany materiał. Obejmuje zastosowanie teorii wyniku zadania testowego (*item response theory*) — zbioru modeli probabilistycznych pomiaru dydaktycznego już od dawna zasługujących na wypróbowanie w Polsce, niektóre aspekty zastosowań pomiaru do egzaminowania, a także doświadczenia w wykorzystaniu komputerów do rejestrowania, porządkowania i przechowywania wyników egzaminu zewnętrznego.

W szóstej, ostatniej części tomu, zatytułowanej *Egzaminator i przygotowanie ucznia*, znajdziemy elementy etycznego i prakseologicznego przesłania krakowskiej konferencji. Powinności egzaminatorów, ich kodeks etyczny, przygotowanie uczniów i efekt zwrotny egzaminów — to tematy kolejnych referatów. Obok paneli dyskusyjnych ta część właśnie powinna ukształtować przekonanie uczestników o bezpośredniej użyteczności dorobku spotkania.

Uczestnik konferencji ma oczywiście prawo szukania własnej drogi przez jej materiały. Ta przedmowa może go upewnić, że w złożonej problematyce jest wiele wątków zasługujących na twórcze czytanie, a także — co by Komitet Naukowy najbardziej uradowało — na podjęcie nowych badań naukowych, rewizję wygłaszanych tu twierdzeń i zreferowanie zdobyczy na kolejnych spotkaniach z cyklu „Diagnostyka edukacyjna”.

Na te przyszłe konferencje serdecznie zaprasza

B. Niewiada